

Lužickosrbská akademická malířka a grafička Hanka Krawcec se narodila 13. března 1901 v Drážďanech. Byla třetí ze čtyř dětí hudebního skladatele, pedagoga a organizátora kulturního života v Lužici Bjarnata Krawce a jeho ženy Almy, která se starala o chod rodiny. Vyrůstala v uměleckém prostředí plném hudby a zpěvu, po matce zdělila výtvarný talent a od dětství toužila stát se malířkou. Otec nejprve nesouhlasil, obával se o budoucnost dcery v uměleckém povolání a přál si, aby se živila jako sekretářka. Hanka ho však přesvědčila, takže jí nakonec umožnil kvalitní výtvarné vzdělání.

Měšťanskou školu navštěvovala v Drážďanech, tam také v roce 1916 nastoupila na dvouletou uměleckou přípravku. Po jejím skončení pokračovala na Uměleckoprůmyslové škole u profesorů Arnolda Dreschera a Georga Ehrlera a v roce 1921 ji jako jedna z prvních žen dokončila. Potom díky otcovým kontaktům odešla do nakladatelství Steingräber v Lipsku, kde se vyučila umělecké knižní vazbě. V roce 1922 se Hanka Krawcec zúčastnila s Lužickosrbským pěveckým sborem zájezdu do Prahy. Kromě tří koncertů pod vedením jejího otce pro ni bylo silným zážitkem i přijetí prezidentem Masarykem. V letech 1922–1924 pracovala jako prodavačka v Deutsche Werkstätten Hellerau. Na konci roku 1924 získala stipendium Lužického semináře a začala studovat na Umělecko-průmyslové škole v Praze. Docházela do speciální třídy užité grafiky k profesoru Františku Kyselovi a současně navštěvovala večerní hodiny aktu u profesora Karla Špilara. Během pobytu v Praze se setkala s významnými osobnostmi české meziválečné kultury, např. V. V. Štechem, E. F. Burianem nebo Maxem Brodem. Seznámila se tu s dílem Mikoláše Alše, který se stal jejím největším uměleckým vzorem. Alšovy ilustrace ji přivedly k románům Aloise Jiráska, naučila se česky a začala číst i knihy Jana Nerudy a Petra Bezruče. Během svého studia také krátce pobývala v Paříži.

V roce 1928 se Hanka Krawcec vrátila do Německa a nastoupila na lukrativní místo v ateliéru Egona Judy v Berlíně. Juda patřil v té době k nejlepším německým reklamním grafikům a ona tu získávala cenné zkušenosti. Rozvíjela nejen své výtvarné schopnosti, ale vzdělávala se i v dalších oborech – brzy se stala knihařkou a modelářkou. Během působení v ateliéru se také úspěšně zhostila grafického zpracování propagace a realizace velké výstavy čínského umění v tamní Akademii věd. Její berlínský byt se stal místem setkávání Lužických Srbů, mimo jiných ji navštěvoval také lužickosrbský pedagog a etnograf Pawol Nedo. Zůstala tu celkem 18 let, včetně války, během které zažila nálety a byla vystavena nacistickým represím. Pronásledovali ji nejen kvůli jejímu původu, ale také kvůli židovskému znějícímu jménu zaměstnavatele.

Přátelství Hanky Krawcec a Pawola Neda přetrvalo celou válku. Po jejím skončení ji Nedo požádal, aby pracovala pro Domowinu (svaz Lužických Srbů), usilující o zachování národní identity

uprostřed Německa. Krawcec se rozhodla odstěhovat do Budyšina a 1. ledna 1946 začala pracovat v grafickém oddělení organizace. Přípravovala propagační materiály, plakáty a různé pozvánky, navrhla i oficiální symbol organizace – stylizovanou třílistou lípu, která se v základní formě používá dodnes.

Rodiče Bjarnat a Alma se po válce usadili ve Varnsdorfu. Během bombardování Drážďan přišli o byt a celý majetek. V těžké situaci se jich ujala československá vláda, která hudebnímu skladateli a jeho ženě poskytla čestnou penzi a byt ve městě. V roce 1947 se Hanka Krawcec odstěhovala za nimi, aby tak splnila přání umírající matky a postarala se o nemocného otce. O rok později zemřel i on, Krawcec se však rozhodla zůstat v Čechách natrvalo. Z Budyšina se jí odcházelo těžko, ale stále více jí vadily poměry v Domowině a doufala, že v Československu bude svobodnější politická atmosféra. V roce 1948 požádala o československé státní občanství, které jí bylo v září 1949 uděleno. Ve stejném roce vstoupila do liberecké pobočky Svazu československých výtvarných umělců a věnovala se již jen své výtvarné profesi.

Umělecké začátky Hanky Krawcec v Československu nebyly lehké. Její práce sice postupně získávala uznání, ale na obživu to bylo málo. V letech 1953–1955 si proto přivydělávala jako pokladní v podniku Dřevotex ve Varnsdorfu. V roce 1957 jí byla přiznaná státní penze ve výši 300 Kčs. Ke skromnému příjmu si přivydělávala prodejem drobných grafik a vytvářela první ex libris. Přestože zakázek měla hodně, byla špatná obchodnice, a tak neustále žila v nedostatku. Po Lužici se malířce stýskalo, ještě v roce 1955 uvažovala o návratu, ale nakonec zůstala ve Varnsdorfu. Stále však přijímala umělecké objednávky od Domowiny a dalších lužickosrbských institucí a střídavě pracovala pro organizace i soukromé osoby na obou stranách hranice. Mimo vlastní výtvarnou činnost učila nadané děti nebo předváděla různé výtvarné techniky v hodinách výtvarné výchovy na základní škole.

Mimořádný výtvarný talent Hanky Krawcec se projevil již během studia, kdy vytvořila ilustrace do otcových zpěvníků, v nichž napodobila lužickosrbské lidové ornamenty. Po dokončení studia graficky zpracovávala většinu otcových hudebních publikací, pozvánek a plakátů na koncerty. Vycházela z lužickosrbského folklóru a využívala techniku perokresby, dřevorytu a vystřihovánek. V roce 1926 vznikl cyklus deseti dřevorytů k básním oblíbeného autora Handrije Zejlera a ve stejném roce i kolorovaný dřevoryt *Červený květ* na motivy básně Petra Bezruče. Sociální otázky chudých lužickosrbských rodin zpracovala v díle *Velká láska* (1928). Ke zvláštnostem tvorby Hanky Krawcec patří soubor maňásků pro děti v lužickosrbských mateřských školkách, který vytvořila v poválečném roce. Tehdy rozvařila útržky starých německých novin s práškovým kličem a z hmoty vymodelovala pohádkové postavičky. Soubor se bohužel „ztratil“ a figurky dnes můžeme obdivovat jenom na fotografiích.

Po přesídlení do Čech se tvorba akademické malířky rozdělila na dva směry a v jejím díle se vedle lužickosrbské tematiky začala objevovat i tematika české krajiny a kultury. V roce 1950 Hanka

Krawcec pobývala v Hrabčicích u Vimperka, kde vytvořila sérii temper *Měsíc nad vsí*, *Vyhliídka oknem* a další. Z tohoto období je také kvaš na pergamentu *Rodina v Budyšíně* a dokonale zpracované portréty významných osobností, příbuzných a přátel z Čech, Moravy a Lužice. V roce 1953, ovlivněna setkáním s českým malířem a folkloristou Ludvíkem Kubou, vytvořila sérii etnografických tabulí *Serbske narodne drasty* (Lužickosrbské národní kroje) pro Národopisné muzeum v Praze. Tužkou nebo křídou nakreslila řadu portrétů osobností, např. *Václava Hollara*, *Josefa Jungmanna*, *Jana Kollára*, *Josefa Kajetána Tyla*, *Boženu Němcovou*, *Bjarnata Krawce* nebo portrét *Josefa Dobrovského* určený na výstavu ke dvoustému výročí jeho narození. Techniku dřevorytu použila u portrétu *Ludwig van Beethovena*, linoryt zase u podobizny *Monika*. Pro Lužici vznikl cyklus pastelů s náměty z lužickosrbských pohádek a pověstí a na obálku knihy Jakuba Lorence-Zalěského *Ostrov zapomenutých* vytvořila stejnojmenný dřevoryt. K tématu lužických krojů se vrátila v barevné skice *Dětský průvod do Budyšina*, souběžně vytvářela linoryty s motivy krajiny severních Čech a podílela se na tvorbě plakátů a programových brožurek pro varnsdorfské divadlo. Z jejího díla se poněkud vymyká obraz svaté Anežky České z roku 1956, který si objednala katolická farnost v Brně, a velikonoční antependium určené pro kostel v Lubojatech ve Slezsku.

Umělecky nejúspěšnější byla pro Hanku Krawcec šedesátá a sedmdesátá léta, oprostila se od dekorativních prvků a jemných detailů a dozrála k osobitému, umělecky dokonalému stylu. Její grafická práce zůstala precizní, ale hlavní důraz malířka kladla na obsahovou výpověď, čímž se přiblížila evropskému expresivnímu výtvarnému umění. V letech 1961–1962 vznikl rozsáhlý cyklus s protiválečnou tematikou *Člověk by člověku světlem měl být* a řada grafik, např. linoryty *Rekviem* a *Výkřik*, linořez *Utečenci* nebo dřevořez *Muž s holubicí*. Z tohoto období pochází také několik portrétů hudebních skladatelů, např. Korly Awgusta Kocora a Bjarnata Krawce, nebo básníka Handrije Zejlera. Hanka Krawcec byla i vyhledávanou autorkou malých grafických forem – populárních ex libris, novoročenek nebo různých přání. Právě ex libris patří k nejrozšířenější a dnes nejvíce oceňované části její tvorby. V roce 1971 zveřejnila „malý poklad“ – soubor deseti barevných obrazů s tematikou lužickosrbských krojů. Podařilo se jí v něm dokonale zvládnout nejen téma, ale hlavně prastarou techniku podmalby na skle. V těchto letech přijímala i zakázky, které se z dnešního pohledu mohou zdát sporné, např. linoryty ke sborníčku básní sovětských a lužickosrbských autorů nebo portrét V. I. Lenina. Většinou to bylo „pro honorář“ a souběžně pracovala na věcech, které vyjadřovaly autorčino skutečné umělecké směřování, např. *Muž s holubicí* (1970) nebo portrét Beethovena. Krawcec také navrhla mnoho znaků a logotypů – kromě oficiálního symbolu Domowiny například ještě logo Lužickosrbského národního souboru nebo záhlaví čtvrtletníku Děčínské vlastivědné zprávy.

Výtvarné práci se malířka intenzivně věnovala až do roku 1985. V lednu 1986 onemocněla těžkým zápallem plic a byla hospitalizována v nemocnici v Ústí nad Labem a později v léčebně

v Krásné Lípě. Od roku 1988 pobývala v Domově důchodců ve Filipově, kde 19. října 1990 v osamění zemřela.

Tvůrčí záběr prací akademické malířky Hanky Krawcec byl mimořádný. Spojením lidových tradic, klasické realistické grafické dílny a výrazné myšlenkové harmonie osobnosti spolu s dokonalou řemeslnou a uměleckou kvalitou vytvořila dílo dnes považované za jeden z vrcholů výtvarného umění Lužických Srbů. Získala za něj řadu ocenění – čestný odznak Domowiny, čestný titul Zasloužilý pracovník kultury a v roce 1982 nejvyšší lužickosrbské vyznamenání – Čišinského cenu 1. stupně. Uspořádala čtrnáct samostatných výstav a zúčastnila se jedenácti výstav skupinových. Celý život pracovala bez oddechu a do vzpomínek přátel se zapsala jako pracovitá, milá a skromná umělkyně: „(...) *Byla jste a stále budete příkladem toho, jak žít. Byla jste, myslím, šťastným člověkem, neboť doménou vašeho života byly jiné poklady, než je hromadění peněz a hmotných statků (...)*“ (Jarmila Šarounová)

*(Zpracovala: Jitka Haincová)*

**Použitá literatura:**

HRABAL, Milan. *Hanka Krawcec: výtvarné dílo = tvorjace wumělstwo*. Varnsdorf: Městská knihovna Varnsdorf, 2011. 111s. ISBN 978-80-86409-29-0.

HRABAL, Milan. *Hanka Krawcec*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea Varnsdorf, 2001. 81 s. ISBN 80-238-7019-X.

**Personální bibliografie:**

<https://www.svkul.cz/wp-content/uploads/2020/06/krawcec-bibl.pdf>